

УДК 37:008:321.011.5:316.752

Ольга Кривонос

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ORCID ID 0000-0001-8076-3259

DOI 10.24139/2312-5993/2019.10/151-160

ВИХОВАННЯ ДЕМОКРАТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ ШКОЛЯРІВ ЧЕРЕЗ УЧНІВСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ

Метою статті є аналіз наукових поглядів і власних досліджень стосовно ролі учнівського самоврядування у вихованні демократичних цінностей школярів як почуття свободи, справедливості, солідарності, рівності можливостей, поваги до гідності й прав людини тощо. Визначено умови діяльності органів учнівського самоврядування, що забезпечують формування демократичних цінностей школярів: подолання формалізму в діяльності органів учнівського самоврядування; залучення членів органів самоврядування до процесу оновлення змісту діяльності закладу загальної середньої освіти та до боротьби з негативними явищами в середовищі учнів; надання самоврядуванню реальних прав і обов'язків; підбір до керівних органів самоврядування найавторитетніших лідерів учнівського колективу; прагнення до розширення структури органів учнівського самоврядування тощо.

***Ключові слова:** виховання, ціннісні орієнтації, демократичні цінності, учнівське самоврядування, умови діяльності учнівського самоврядування, труднощі функціонування учнівського самоврядування.*

Постановка проблеми. У період розбудови демократичного суспільства в Україні підвищується об'єктивна потреба в активній, самостійній і відповідальній особистості, яка визнає й реалізує цінності демократії, здатна до самовизначення, самореалізації та саморозвитку в умовах посилення демократичного устрою нашої держави.

Демократизація як процес посилення впливу громадян на прийняття важливих для життя українського суспільства рішень детермінує зміни і в системі освіти, що безпосередньо впливає на виховання підростаючого покоління. Саме тому однією з актуальних проблем сучасної школи є виховання демократичних цінностей зростаючої особистості, здатної до взаємодії з різними соціальними інститутами, органами державної та місцевої влади задля вирішення важливих проблем спільного життя в демократичному суспільстві (Назаренко, 2016, с. 106).

Демократичні зміни в системі загальної середньої освіти регламентуються Законом України «Про освіту» та Концепцією нової української школи (Закон «Про освіту», 2017; Концепція «Нова українська школа», 2016).

У зв'язку з цим постає завдання перед закладами загальної середньої освіти пошуку ефективних шляхів виховання демократичних цінностей школярів, які незабаром увійдуть у самостійне доросле життя й будуть розбудовувати демократичну українську державу.

Вважаємо, що одним із таких шляхів є залучення учнів до активної діяльності в органах учнівського самоврядування.

Метою статті є аналіз наукових поглядів і власних досліджень щодо можливостей органів учнівського самоврядування виховувати демократичні цінності школярів.

Методи дослідження. Для досягнення мети дослідження використано загальнонаукові методи: аналіз і синтез наукової літератури: філософської, психологічної, педагогічної. Теоретичні методи дослідження: абстрагування, порівняння, узагальнення, що дало змогу з'ясувати особливості виховання демократичних цінностей учнівської молоді через органи учнівського самоврядування. Також конкретно-науковий метод термінологічного аналізу, що забезпечив розкриття сутності основних положень. Емпіричні методи: спостереження, анкетування.

Аналіз актуальних досліджень. Починаючи з 2000-х років, вітчизняними вченими Л. Березівською, О. Джус, О. Єрмолою, І. Кучинською, І. Ящук та іншими з метою пошуку педагогічних ідей та технологій, адекватних завданням демократизації освітньої діяльності, актуалізовано прогресивні ідеї демократичного виховання, відображені в наукових працях педагогів-діячів минулого.

Г. Назаренко досліджувала виховання культури демократизму учнів старших класів, яке розглядається нею як цілеспрямована взаємодія суб'єктів виховного процесу, що ґрунтується на співробітництві та взаєморозумінні й сприяє інтеріоризації старшокласниками системи цінностей демократії (Назаренко, 2016).

У педагогічній літературі проблема формування ціннісних орієнтацій досліджується у зв'язку з розвитком і вихованням конкретних цінностей, зокрема й демократичних, які мають бути особистісно прийняті в певній соціальній групі. Так, ціннісні орієнтації особистості аналізуються у взаємозв'язку з формуванням соціальної позиції особистості (Т. Мадьковська), вивчаються в контексті педагогічної діагностики (В. Петрушин), розглядаються у зв'язку з дослідженнями духовної культури, духовних потреб, інтересів, оцінок учнів і педагогів (Т. Баранова, В. Бутенко, В. Дзюба, Л. Коваль, З. Морозова та ін.) (Петренко та Аксьонова, 2012).

Теоретичні положення учнівського самоврядування розробляли Г. Беженар, В. Благінін, Т. Виноградова, Я. Глінчевська та інші.

Практичні форми та методи реалізації учнівського самоврядування досліджені М. Байрамовою, Л. Волошковою, О. Козаченко та ін.

Неоцінимий внесок у становлення теорії самоврядування, а також у практику його розвитку вніс А. Макаренко, який виявив і переконливо розкрив основні елементи системи управління життєдіяльністю шкільного колективу.

Виклад основного матеріалу. Більшість дослідників розглядають ціннісні орієнтації як відносно стійку систему цінностей, що виражається у здатності суб'єкта до цілісного переживання, усвідомлення явища або предмета й здійснення вибіркової оцінної діяльності (Кривонос, 2018).

Ціннісні орієнтації, у широкому значенні даного поняття, можна визначити як вибір людиною певних матеріальних і духовних цінностей як об'єктів, що визначають її цілеспрямовану життєдіяльність, весь спосіб життя. У ціннісних орієнтаціях акумулюється життєвий досвід людей, вони є своєрідним індикатором ієрархії переваг, які людина надає матеріальним чи духовним цінностям у процесі своєї життєдіяльності (Авраменко, 2011).

У дослідженні нас цікавлять демократичні цінності, які необхідно формувати в сучасних школярів.

Дослідниця Г. Назаренко визначає демократичні цінності як прояв народовладдя, усвідомленню учнями власних переконань, ставлень, мотивів, цілей та засобів самовизначення, самореалізації, саморозвитку як суб'єктів демократичної взаємодії з іншими громадянами, інститутами громадянського суспільства, органами державної влади та місцевого самоврядування, формуванню якостей, здатностей і звичок, необхідних для ефективної діяльності та взаємодії в соціальній, економічній, політичній і культурній сферах суспільного життя.

Дослідниця зазначає, що старшокласники мають можливість проявити свої властивості особистості-суб'єкта у громадській активності, спрямованій на вирішення як особистих, так і колективних проблем у взаємодії з громадою, органами влади та місцевого самоврядування, громадськими організаціями в усіх сферах суспільного життя. Вона наголошує, що саме система цінностей демократії як народовладдя має стати системоутворювальним фактором, який забезпечуватиме цілісність демократично спрямованого виховного простору, визначатиме стратегію демократизації закладу освіти, сприятиме самовизначенню, самореалізації й саморозвитку кожної особистості старшокласника як суб'єкта демократичного суспільства (Назаренко, 2016).

До демократичних цінностей науковці відносять активну діяльність особистості щодо самореалізації як суб'єкта демократичної взаємодії, спрямованої на співучасть громадян-суб'єктів у реалізації та захисті своїх прав і свобод у соціальній, економічній, політичній та духовній сферах життя громадянського суспільства та на співпрацю з демократичною владою, органами місцевого самоврядування й громадськими організаціями щодо вирішення актуальних суспільних проблем, здатність громадян до самоорганізації та самоврядування.

Вважаємо, що одним із ефективних шляхів формування демократичних цінностей школярів є залучення їх до активної участі в діяльності органів учнівського самоврядування.

Багатогранність дитячого самоврядування як психолого-педагогічного явища – причина і джерело численних тлумачень і визначень. У соціології до самоврядування підходять з позиції регулювання суспільних відносин і визначають його як найважливіший засіб соціалізації; у соціальній психології – з позиції чинника розвитку групи. У педагогіці самоврядування розглядається з позиції вирішення навчально-виховних завдань, що стоять перед колективом учнів і педагогів.

Г. Назаренко зазначає, що учні старших класів, які залучені до діяльності органів учнівського самоврядування, не лише інтеріоризують основні цінності демократії, як-от народовладдя (почуття свободи, справедливості, солідарності, рівності можливостей, поваги до гідності і прав людини та ін.), а й набувають самоідентичності суб'єкта демократичної взаємодії, почуття власної гідності, причетності до життя країни, упевненості у своїй спроможності проявляти громадську й громадянську активність, впливати на суспільно-політичне життя на місцевому та загальнодержавному рівнях (Назаренко, 2016).

Як зазначено в Законі України «Про освіту», громадське самоврядування у сфері освіти – це право учасників освітнього процесу та громадських об'єднань, інших інститутів громадянського суспільства вирішувати питання у сфері освіти як безпосередньо, так і через органи громадського самоврядування, брати участь в управлінні закладом освіти, місцевими і державними справами у сфері освіти з питань, що належать до їх компетенції (Закон України «Про освіту», 2017).

Відповідно статті 28 цього Закону, у закладі освіти можуть діяти органи самоврядування здобувачів освіти. У закладі загальної середньої освіти – це учнівське самоврядування.

У працях сучасних дослідників учнівське самоврядування загальноосвітньої школи розглядається в різних аспектах: як засіб розвитку лідерських якостей учнів (О. Гончарук, В. Кириченко, Г. Ковганич), як основа самоорганізації учнівської молоді (Б. Кидиба, Є. Куркін, Л. Мартинець, С. Мельник), як умова демократизації шкільного життя (Т. Грищенко, Т. Денисенко, Л. Мазуренко, Н. Мельник).

Базуючись на результатах досліджень, В. Кириченко розглядає учнівське самоврядування як активну, самостійну та відповідальну діяльність учнів із аналізу, планування й організації життя учнівського колективу, створення сприятливого середовища для взаємодії та розвитку однолітків і вирішення інших соціально значимих завдань, що реалізуються самостійно чи спільно з дорослими членами шкільної спільноти (Кириченко, 2013, с. 101-108).

А. Макаренко науково обґрунтував основні елементи системи управління життєдіяльністю шкільного колективу: цілепокладення, планування, організацію й самоврядування. Вершиною шкільного самоврядування в 20–30-і роки ХХ ст. можна вважати створену

А. Макаренком комуну ім. Ф. Е. Дзержинського. Як відомо, все управління життям комуну здійснювалося самими комунарами.

Система самоврядування комуну містилася в «Конституції країни ФЕД». Відповідно до неї, найвищим органом у комуні були загальні збори комунарів, які мали право накладати на комунарів стягнення (Мельник, 2011).

На початку третього тисячоліття закладам освіти була надана можливість самостійного вибору шляхів реалізації функцій виховання на засадах демократії та гуманізації освітнього процесу.

Активну роль у підготовці сьгоднішніх школярів до реального суспільного самоврядування і формування в них готовності виконувати свій громадянський обов'язок покликане відіграти учнівське самоврядування закладу загальної середньої освіти.

Однак, сформована на сьогодні система управління діяльністю учнівського самоврядування в школі, відсутність відповідного соціального замовлення на практичну діяльність учнів, законодавства в державному масштабі про трудову діяльність підлітків і учнівської молоді призвели до того, що, по суті, учнівське самоврядування зі способу залучення учнів до життя суспільства, до реальної праці і здорового дозвілля перетворився на засіб посилення командних функцій невеликої групи учнів, на метод адміністративно-командного впливу, на своєрідний придаток авторитарно-наказової педагогіки, на орган при директорі школи, що значно звузило сферу його соціальної дії, а багатьох учнів позбавило можливості набути досвіду самостійного входження в трудове і громадське життя суспільства, проникнення в людські відносини, співробітництво і товариську турботу, що викликало в цілому негативне ставлення школярів до праці, навчання, школи.

Знання наукових засад учнівського самоврядування загальноосвітньої середньої школи – закономірна необхідність, що впливає з вимог суспільства на сучасному етапі його розвитку, зміни предмета і змісту діяльності учнівського самоврядування, нових ціннісних орієнтацій і потреб учнів.

Щоб учнівське самоврядування було діючим, воно повинно: а) вирішувати проблеми розвитку діловитості, дбайливості, самостійності, відповідальності, задовольняти потреби учнів у самостійності, індивідуальній та колективній діяльності; б) ставити учнів у позицію організаторів і виконавців прийнятих ними самостійних рішень; в) активізувати самостійність і відповідальність учнів не тільки по лінії включення їх в управлінську діяльність, але й за рахунок ускладнення розв'язуваних ними завдань, зокрема, і з формування демократичних цінностей; г) бути не тільки умовою, але й результатом діяльності; д) підсилювати роль особистісного фактору в розвитку управлінської культури, цивільної відповідальності за свої дії, справи й учинки.

Усе це вимагає чіткого тлумачення й розуміння сутності учнівського самоврядування, закономірностей розвитку та принципів організації діяльності, функцій суб'єкта та об'єкта самоврядування, знання мотивів

участі школярів у діяльності самоврядування, способів формування співдружностей та ін. (Приходько, 2008).

Діяльність учнівського самоврядування – це реальний процес, що складається з сукупності дій і функцій. Цей процес керований. Управління діяльністю учнівського самоврядування здійснюється за допомогою конкретизації цілей, розширення провідних видів діяльності, педагогічного забезпечення коригування і відносин співробітництва, взаємодії з плюралістичним дитячим рухом.

Розгляд учнівського самоврядування як об'єкта і предмета науки й соціально-педагогічного явища відкриває перспективи дослідження проблеми відповідно до вимог нового педагогічного мислення, співзвучного з інноваційними змінами в системі загальної середньої освіти відповідно до Закону України «Про освіту».

Головний зміст самоврядування полягає в тому, що за його допомогою учасники шкільного життя мають можливість впливати на шкільну політику як участю у прийнятті рішень, якими керується адміністрація навчального закладу, так і за допомогою власної активності в управлінні внутрішньо шкільними процесами. Самоврядування робить шкільне життя предметом творчості всіх її суб'єктів (Саламан, 2001, с. 21-27).

Основою реального існування учнівського самоврядування є його правомочність. Відсутність реальних прав і гарантій – основна причина формалізації його діяльності. Адже визнати реально, а не на словах, права школярів у їх самостійно керованій діяльності куди важче, ніж усе зробити самому вчителю.

У наші дні в процесі докорінного перетворення роботи освітньої установи учнівське самоврядування виходить на якісно новий етап свого розвитку. Ключова проблема – зробити учня активним учасником, суб'єктом освітнього процесу в школі. Беручи участь у діяльності органів дитячого самоврядування, школярі включаються в різносторонню позаурочну діяльність, ділове спілкування з дорослими на рівноправній основі, залучаються до практики громадянської поведінки і соціальної діяльності. Така діяльність впливає на розвиток демократичних цінностей школярів. У межах шкільного самоврядування діти дістають можливість впливати на зміст освіти, на процес розробки, ухвалення й реалізації локальних нормативно-правових актів школи, відстоювати свої права та інтереси в ній, задовольняти актуальні потреби в самовираженні, самоствердженні і самореалізації. Для досягнення самоврядування в сучасній освітній установі необхідно вирішити низку проблем, таких як формальне функціонування органів самоврядування, без урахування думки й бажання самих учнів. Принцип самодіяльності та ініціативи в роботі з учнями нерідко ігнорується. Педагоги чинять прямий тиск на громадську думку школярів, самоврядування організовується формою, але не за своєю суттю.

Структура самоврядування гнучка, варіативна. Кожна школа самостійно визначає органи учнівського самоврядування. Цінність учнівського самоврядування полягає в тому, що воно створює широкі можливості для самореалізації учнів, орієнтує їх на досягнення соціально корисної мети, індивідуальної й суспільної, залучає до реформаторських процесів школи, забезпечує захист їхніх прав, відвертає увагу від асоціальних форм поведінки. Вона залежить від традицій школи, інтересів і запитів дітей, можливостей педагогічного та учнівського колективів та інших факторів.

З метою виявлення рівня впливу діяльності органів учнівського самоврядування в закладі загальної середньої освіти на розвиток демократичних цінностей школярів, нами було здійснено аналіз результатів роботи самоврядування в школі шляхом анкетування учнів 6-11 класів за методикою М. Ріжкова. Це дало змогу, з одного боку, виявити рівень розвитку учнівського самоврядування, стан взаємодії педагогів і учнів у шкільному колективі, з'ясувати думку школярів про організацію виховної роботи в школі. З іншого, – установити характерні прогалини в діяльності і типові помилки, які допускаються, що дає змогу прогнозувати можливі труднощі, які перешкоджають вихованню демократичних цінностей учнів.

Аналізуючи діяльність органів учнівського самоврядування, ми також керувалися думкою вітчизняного педагога В. Сухомлинського, який зазначає, що учнівське самоврядування – це не гра в демократію, а саме життя школярів. Метою навчання дітей у школі є не тільки засвоєння певних знань, умінь та навичок, але й формування активної життєвої позиції, лідерських якостей учня, здатного співіснувати з іншими в тому чи іншому соціумі.

Під час підготовки анкети ми враховували положення, що могутня виховна сила учнівського самоуправління народжується лише за умови, коли школяр є не пасивним споживачем знань, а творцем. Вище призначення учня полягає саме у прагненні кожної особистості бачити себе творцем власної країни. Учнівське самоврядування дає можливість кожній дитині проявити себе, свої здібності й таланти, спроектувати їх на суспільно цінні цілі й завдання (Фіцула, 2000).

Результати анкети показали, що 84 % респондентів вважають, що роль учнівського самоврядування у школі і їх становленні як активних членів держави є важливою. Були виявлені такі труднощі: 48 % респондентів вважають, що є проблеми у співпраці з батьківським комітетом, 24 % – з узгодженням планів з адміністрацією школи, 16 % – з організації творчих справ у конкретному класі, 12 % – у здійсненні зв'язків між учнівською радою та класним колективом.

Отже, виникає необхідність удосконалення діяльності органів учнівського самоврядування з метою підготовки учнів до майбутнього самостійного життя в державі, їх успішної самореалізації в ній.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Таким чином, визначено умови діяльності органів учнівського самоврядування, які забезпечують формування демократичних цінностей школярів: 1) подолання формалізму в діяльності органів учнівського самоврядування; 2) залучення членів органів самоврядування до процесу оновлення змісту діяльності закладу загальної середньої освіти та до боротьби з негативними явищами в середовищі учнів; 3) надання самоврядуванню реальних прав і обов'язків; 4) підбір до керівних органів самоврядування найавторитетніших лідерів учнівського колективу; 5) прагнення до розширення структури органів учнівського самоврядування; 6) повага педагогів до самостійних рішень учнівського колективу і його органів, не нав'язування учням своєї волі у справах, які є компетенцією органів самоврядування; 7) кваліфікована, тактовна педагогічна допомога учнівському активу, навчання його складної справи управління; 8) практика зміни функцій керівника і підлеглого в дитячому колективі; 9) систематичне звітування членів органів самоврядування перед колективом, що дає можливість здійснювати контроль за їх діяльністю.

ЛІТЕРАТУРА

- Авраменко І. В. (2011). *Ціннісні орієнтації та ціннісні орієнтири учнівської молоді*. К.: «Плай» (Avramenko, I. I. (2011). *Value orientations of student youth*. K.: Plai).
- Закон України «Про освіту»* (2017). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (*Law of Ukraine "On Education"* (2017). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>).
- Концепція «Нова українська школа»* (2016). Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>. (*New Ukrainian School Concept* (2016). Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>).
- Кириченко, В. (2013). Організація занять у «Школі молодіжного лідерства». *Заступник директора школи*, 3, 12-16 (Kyrychenko, V. (2013). Organization of classes at the "School of Youth Leadership". *Deputy Headmaster*, 3, 12-16).
- Кривонос, О. Б. (2018). Виховання ціннісних орієнтацій сучасної молоді засобами масової інформації. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 8 (82), 52-62 (Kryvonos, O. B. (2018). Upbringing of value orientations of modern youth by mass media. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 8 (82), 52-62).
- Мельник, Н. (2011). Учніський парламент і КТС. *Відкритий урок: розробки, технології, досвід*, 3, 24-27 (Melnyk, N. (2011). Student Parliament and CCC. *Open Lesson: Development, Technology, Experience*, 3, 24-27).
- Назаренко, Г. (2016). *Теорія і практика виховання культури демократизму учнів старших класів загальноосвітніх навчальних закладів* (дис. ...д-ра пед. наук: 13.00.07). Київ (Nazarenko, H. (2016). Theory and practice of upbringing democratism culture in high school students in general secondary education institutions (DSc thesis). Kyiv).
- Петренко, А. В., Аксьонова, М. Л. (2012). *Виховання та навчання*. Методичний посібник. К.: «Плай» (Petrenko, A. V., Aksionova, M. L. (2012). *Upbringing and teaching*. Teaching manual. K.: Plai).

- Приходько, Н. І. (2008). *Учнівське самоврядування в сучасному вимірі*. Х.: Основа (Prykhodko, N. I. (2008). *Student self-government in the modern dimension*. Kharkiv).
- Саламан, Т. (2001). Учнівське самоврядування. *Директор школи*, 38, 7-10 (Salaman, T. (2001). *Student self-government*. *Headmaster*, 38, 7-10).
- Фіцула, М. М. (2000). *Педагогіка*. К.: Академія (Fitsula, M. M. (2000). *Pedagogy*. K.: Academy).

РЕЗЮМЕ

Кривонос Ольга. Воспитание демократических ценностей школьников посредством ученического самоуправления.

Целью статьи является анализ научных взглядов и собственных исследований касательно роли ученического самоуправления в воспитании демократических ценностей школьников, а именно: чувство свободы, справедливости, солидарности, равенства возможностей, уважение к чести и правам человека и т.п. Определены условия деятельности органов ученического самоуправления, которые обеспечивают развитие демократических ценностей школьников: преодоление формализма в деятельности органов ученического самоуправления; приобщение членов органов самоуправления к процессу обновления содержания деятельности заведения общего среднего образования и к борьбе с отрицательными явлениями в среде учащихся; предоставление самоуправлению реальных прав и обязанностей; подбор в руководящие органы самоуправления самых авторитетных лидеров ученического коллектива; стремление к расширению структуры органов ученического самоуправления и др.

Ключевые слова: воспитание, ценностные ориентации, демократические ценности, ученическое самоуправление, условия деятельности ученического самоуправления, трудности функционирования ученического самоуправления.

SUMMARY

Kryvonos Olha. Upbringing of schoolchildren's democratic values through student self-government.

The aim of the article is to analyze scientific views and own research concerning the role of student self-government in the upbringing of democratic values of schoolchildren as a manifestation of democracy, students' awareness of their own beliefs, attitudes, motives, goals and means of self-determination, self-realization, self-development as subjects of democratic interaction, civil society, public authorities and local self-government, developing qualities, abilities and habits necessary for effective activity and interaction in the social, economic, political and cultural spheres of social life, a sense of freedom, justice, solidarity, equality of opportunity, respect for dignity and human rights, etc. The conditions of activity of student self-government bodies that provide formation of democratic values of students are determined: overcoming of formalism in activity of student self-government bodies; involvement of members of self-government bodies in the process of updating the content of the activity of a general secondary education institution and in combating negative phenomena among students; giving self-government real rights and responsibilities; selection of the most authoritative leaders of the student collective to governing bodies of self-government; the desire to expand the structure of student self-government bodies; the respect of teachers to the independent decisions of the student collective and its bodies, not to impose their will on students in matters that are referred to the competence of self-government bodies; qualified, tactful pedagogical assistance to the student's asset, teaching

it complex management activity; practice of changing the functions of the head and subordinate in the children's collective; systematic reporting of members of self-government bodies to the collective, that gives the opportunity to control their activities.

Key words: upbringing, value orientations, democratic values, student self-government, conditions of student self-government activity, difficulties of student self-government functioning.

УДК 373. 3.091.2 : 82384

Лариса Мафтин

Чернівецький національний
університет імені Юрія Федьковича
ORCID ID 0000-0003-1458-9277

Аліна Предик

Чернівецький національний
університет імені Юрія Федьковича
ORCID ID 0000-0001-7356-8690

Кристина Шевчук

Чернівецький національний
університет імені Юрія Федьковича
ORCID ID 0000-0002-9365-1456

DOI 10.24139/2312-5993/2019.10/160-176

ПЕДАГОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ПАРЕМІЙ

Статтю присвячено освітньо-виховним можливостям українських народних паремій. На основі аналізу наукових джерел узагальнено сутність дефініцій «паремія», «пареміографія», «пареміологія», розглянуто жанрову специфіку прислів'їв та приказок, розкрито особливості реалізації українських народних паремій в освітньому процесі сучасної початкової школи. Автори наголошують на тому, що паремії є не тільки інструментом активізації розумової діяльності учнів молодшого шкільного віку, розвитку їх комунікативних навичок та оптимізації навчального процесу, а й дієвим засобом національного виховання підростаючого покоління. Як скарбниця духовності українського народу вони поглиблюють українознавчий світогляд, прищеплюють кращі якості характеру, сприяють патріотичному, моральному, естетичному, трудовому, екологічному вихованню.

***Ключові слова:** освітній процес, молодші школярі, паремія, пареміографія, пареміологія, педагогічний потенціал прислів'їв та приказок.*

Постановка проблеми. Відмітною рисою сучасного процесу оновлення національної освіти є спрямованість на всебічний розвиток особистості. Концептуальні засади реформування середньої освіти проголошують «збереження цінностей дитинства, необхідність гуманізації навчання, особистісного підходу, розвитку здібностей учнів, створення навчально-предметного середовища, що в сукупності забезпечують психологічний комфорт і сприяють вияву творчості дітей» (Бібік, 2017, с.8). Тобто, новий зміст освіти, її якість нині пов'язується із реалізацією компетентнісного підходу. Оновлений закон України «Про освіту» визначає основні